

Štev. 7.

V Ljubljani, dne 1. aprila.

„Naprej zastava Slava!“

1885.

Josip Pagliaruzzi — Krilán.

Krilána ni več! Ta žalostna novica ni pretresla samo src bližnjih mu sorodnikov, prijateljev in znancev po Goriškem, temveč vsakega prijatelja in poznatelja po jeziki po širni domovini slovenski. Prijazni in ljubeznivi obraz duhovitega pevca krasnih balad je zagrnila dne 1. marca t. l. temna gomila; a njegov spomin ostane. Da pa bode slovenski svet pevca, katerega že poznaje po pesmih, poznal tudi po lici, prinaša današnji „Slovan“ senco njegovo. Dodajmo tudi kratek životopis pokojnikov.

Josip Pagliaruzzi se je rodil 26. maja leta 1859. v Kobaridu, prijaznem trgu ob Soči. Oče mu je bil Izidor P., mož izšolan, omikan, izkušeni, mnogoletni župan kobaridski in deželni poslanec od prve dobe začeni do zadnje, ko mu goriški Slovenci zaradi starosti in bolehnosti niso hoteli več nakladati tako težavnega bremena. Kot župan zvrševal je tako vestno, tako moški svoje dolžnosti, da bi ga lahko stavili vsem v vzgled; a kot deželni zastopnik je veliko dobrega storil v korist deželi, zlasti pa Kobaridu. Koliko je po njegovem trudu Kobarid pridobil glede lepote in zdravja, vé le oni, ki primerja nek-

danji in zdanji Kobarid. Z uravnavo struge reke Idrijce in z izsušenjem kobaridskega močvirja si je postavil stalen spomenik. K temu delu je pač bilo treba njegovega jeklenega značaja in njegove eneržije! Materi je bilo ime Marija. Bila je vrla gospodinja, dobrotnica siromakov, ljubeča mati in uzor prave pobožnosti. Naš Josip, „Pepi“, kakor smo ga prijateljski nazivali, bil je v vzgledni

družini najvzglednejši.

On je podedoval vse lepe lastnosti svojih roditeljev: od očeta vestnost v zvrševanju svojih dolžnosti, vstrajnost, trden, jeklen značaj — po materi nežno rahločutnost in iskreno pobožnost, od obeh pa bistro glavico. Začetne šole je obiskoval v Kobaridu, vse druge pa v Gorici, kjer je bil v vseh razredih prvi odličnjak. Po dovršenih srednjih šolah (l. 1878.) upisal se je na Dunaji med pravoslovce. Bil bi si morda izbral raje modroslovje, ki je bolj ugajalo njegovemu čutju in pesniškemu mišljenju, a oče, ki je želel svojemu sinu obširnejšega in svobodnejšega delališča, namignil mu je, da bi iz njega dobil raje dobrega jurista, — in ta migljaj je bil vse-skozi poslušnemu „Pepiju“ dovolj. Sicer pa mi je omeniti, da bi

Josip Pagliaruzzi.

naš Josip, postavi ga v kateri stan hočeš, — vestno izpolnjeval svoje dolžnosti. Učil se je z večine doma, in to iz zdravstvenih ozirav; le po nekatere mesece je bival na Dunaji. V učenju je bil priden, neutruden. Sam mi je pravil, da je včasih po 15 ur na dan sedel pri knjigah. Pravoslovne nauke je dosegel do prvega rigorosa, ki ga je prebil preteklega leta; zdaj se je pripravljaj na drugi. A ni se učil samo pravdoznanstva; vedoželjnemu duhu je bilo to vse premalo. Učil se je tudi raznih jezikov: govoril in pisal je dovršeno slovenščino, nemščino in italijanščino, poleg tega je govoril in bral francoščino in srbskohrvaščino, učil se pa ruščine in angleščine. Stenografoval je slovenski in nemški. Naredil je pošgarsko preskušnjo in jo namerjal prebiti tudi iz brzobjavljenja. Vrhu vsega tega je več časa praktikoval pri c. kr. okrožnem sodišču v Gorici, kjer so njegove moči in njegov prid jako cenili: sam predsednik sodišča je izrekel, da takega tolmača pri obravnavah še ni imel. Pozneje je ustopil k izbornemu pravdosredniku Frapportiju. Ne dovolj, poleg tega je tudi mnogo in premišljeno bral. Slovensko leposlovno literaturo je poznal prav dobro, in o vsakem spisu si je naredil samostojno, utemeljeno sodbo. Tudi je prebral veliko nemških in italijanskih umotvorov. Italijanske novejšje pesnike je poznal temeljiteje kakor mnog Italijan; in o teh italijanskih pevcih je tožil dostikrat, kako poltno, umazano piše, ter v tej zadevi z veseljem kazal na našo mlado, v primeri z italijansko, deviško literaturo. Obžaloval je tudi, da naši bratje Hrvatje najraje citujejo laške pesnike, dočim bi lahko našli boljših in čistejših virov. Pridno, z radostjo je prebiral srbske narodne pesniške, in da ne brez ploda, pritrđi mi lahko vsak. Pri vsem tem mnogostranskem delu se je čuditi, kje je našel še časa za produktivno pesniško delovanje. Kako ga je veselilo vse, kar je lepega, dobrega, uzvišenega; kako je bil vesel sebesno lepim pesmi! Koliko jih je znal na pamet! Kako dobro jih je umel in čutil! Tudi sam je začel pesmi skladati že rano. Najprva pesem njegova: „Na junakovem grobu“, — tiskana je v „Zvonu“

leta 1878., tedaj ko je imel pesnik še le 19 let, — in vender kako lepa, polna, dovršena je! S početka je skladal lirske pesmi, pozneje je pisal z večine balade. Sam mi je rekel, da čuti za epiko več moči v sebi, nego za liriko. In napisal nam je res lepih balad, ki so se z veseljem brale, a še z večjim deklamovane poslušale. Kdo se ne spomina balade: „Stara mati,“ „Smrt cara Samuela . . .?“ Koliko bi bil lahko še storil s takimi zmožnostimi in s tako neumorno delavnostjo, ko bi ga nam bila božja sodba pustila! Toda njegovo telo je bilo prešibko za tak duh, in njegovo delo presilno za take telesne moči. Nas druge ljudi treba vedno le priganjati k delu: a našega Krilana sem moral tolikrat prositi, naj se ne presiljuje. A zastonj! Notranji ogenj, hrepenenje po dovršenosti nista mu dala miru, in tako so morale telesne sile obnemoči. Toda recimo iskreno: kratko je živel, a za ta čas storil vender veliko: precej pesmi njegovih je natisnenih; a g. Klodič-Sabladoski, deželni šolski nadzornik, svak Krilanov mi piše, da je našel v zapuščini 6 snopičev pesmi. Gotovo bode veliko dobrih. Te se bodo pregledale, uredile in izdale v posebnem zvezku — pokojniku in Slovincem v čast.

Toda, ako svet poznaje in čisla Krilana pesnika, — čisla še bolj tisti, ki ga je поблиže poznal, Krilana človeka. Koliko lepim lastnosti, koliko kreposti je bilo v njem združenih. Bil je dober, pokoren sin, zvest prijatelj, ljubeč brat (Goričani so o tem rekli: „un fratello al modello!“) goreč domoljub in dober katoličan. Ni ga pokvaril svet, ne zapeljivo veliko mesto: ostal je zvest Bogu, domu in svetim uzorom vsem. Bil je strogo pošten, pravičen in ljubezniv do vseh. Zato je pa užival splošno ljubezen in spoštovanje. Blagor naši domovini, ako bi imela veliko takih mladenčev, kakeršen je bil Krilan! —

Prijatelj.

Kako da je pokojnik slutil bližnjo, zgodnjo smrt, kaže naslednja pesem njegova, katero je zložil dne 20. januarja 1885.

Mladi hrast.

Iz ostaline Krilanove.

Mlad je hrast u rebri
Kvišku se popél,
V mladi moči rastel
Gori je vesel.

Trdno se je v zemljo
Vglóbil mu korén,
Zdrav in čvrst iz njega
Je pognal stržén.

Kakor hrast u rebri
Jaz sem vzrastel bil,
Kakor on ponósen,
Raven, zdrav in čil.

Ravno, krepko deblo
V vrh kipelo je,
Vejevje košato
V zrak molelo je.

Svest si móči mlade
In vesel krasú
Gledal je ponóсно
Tja v polje z bregú.

A pod skorjo trdo
Črv zarije se,
Do osrčja hrastu
Črv privije se.

Tam s strupenim zóбом
Glóda dan in noč,
In pohlepno srka
Hrastu mlado moč.

Strt ko hrast mladostni
Nem zdaj plakam jaz,
Teške smrti zgodnje
Bridko čakam jaz.

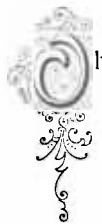
Skrhajo se veje,
Deblo se skriví,
In koren se hrastu
Pod zemljó suší.

Smrtno ranjen v rebri
Zdaj stojí potrt,
Bridko ure čaka,
Ko podrè ga smrt . .

Venec na grob Krilanu.

Zložil Simon Gregorčič.

Oh, tudi ti si moral pasti,
Ti ena mi najslajših nâd,
Ko jel si najkrepkejše rasti,
Ko zlat si jel roditi sad . . .
Dehnila v tē je mrzla smrt
In sad stotēr je v cvetji strt!

Kaj s tabo v to gomilo rano
Zagrne večni mrak in mraz,
Le malokoniu pač bo znano;
A dobro znam in čutim jaz:
Saj dušo vso si mi odprl,
In jaz ji v dno, ji v dno sem zrl.

Srcē ti je svetišče bilo,
A v njem častit in svet oltār,
Kjer Večnemu si žgal kadilo,
Kjer domu žgal si vreden dar, —
In čednost slednjo, slednji vzōr
Ta sveti družil je prostōr.

Tvoj duh — zakladnica bogata,
Kjer mnog je biser ležal skrit,
In dragi kamni, ruda zlata
Tu širili so jasen svit;
Te bil bi zbrusil, prekovāl
Ter domu v dar jih slaven dal.

Srcē ti vzorno, um sijajen,
A med obema krasen sklad,
Značaj ti čist in neomajen:
Bil cel si mož, čeprav še mlad!
Kaj s takimi darmi pač bil
Bi lahko tu še izvršil!

Za venec tukaj si se trudil
In bil bi lep si priboril;
A lepši Bog ti je ponudil,
Ti svēto čēlo ž njim ovil:
Sam večno mlad, neumrjōč,
Zdaj vēnec nōsiš nevenōč!

Gojil to nado sem vesēlo,
Da z vencem narodnih zaslug
Odlīiš kdaj si moško čēlo;
A venec zdaj ti vijem drug:
Oh, zlati moj ljubljēnec tī,
Zdaj grobni pletem vēnec tī.

Zadūšil rād bi sōlze vrōče,
Kot mož bi nōsil rād gorjē;
A nī zatreti solz mogoče,
Prepolno jih je to srcē:
Pridrl na dan je njih potōk,
Drhtē zdaj plakam kot otrōk.

A tudi ti si ga izgubil,
Oj narod moj, ne jaz samō;
Kakō te on srēnō je ljubil,
Kakō ti služil je zvestō!
Zatō, moj rod, z menōj žaluj,
Izgubo bridko objokuj! . . .

A vse solzē, ki pri pogrebi
Gomilo ž njimi mōčimo,
Jih tožni lijemo le sebi,
O ranjkih jih ne tōčimo;
Saj tī so srečni vrh zvezdāl,
Kjer nī vzdihljajev ne solzā.

Ti, zlata duša, tudi srečna
Si med duhōvi srečnimi,
In jasno luč te neizrečna
Obsēva z žarki večnimi,
Ljubezni in resnice svit
Brezkončen je čez tē razlīt.

Janez Solnce.

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Nolk Engelbreht je takoj vedel, kaj se godi. Val-
vazor ga imenuje mirnega gospoda, ki pa je ven-
der znal s primerno strogostjo razsojevati, če so
zahtevale razmere tako.

„Kake reči se gode tu?“ vpraša glavar srdito, ful-
mina coeli, tu se bijejo z ostrim orožjem in deželnim
stanovom ravno pred nosom.

Utis teh besed je bil velik. Kakor bi bil odrezan,
utihnil je hrup; meči so se utikali v nožnice in klobuki
frčali z glav. Najbližji so poskakali s konj ter z globo-
kimi pokloni obsuli vladiko, da bi mu poljubili sveto roko.

A deželnega glavarja vse to ni utolažilo.

„Lepe reči! za svetega Odrašenika, lepe reči!“ upil
je. „In koliko vas je tu! Ti Hohenwart, ti Panicol, ti

Blagaj, ti Jurič, ti Grimšič! To vas je lepo število! In kakor osli nad mrtvega leva spuščate se vsi na jednega! No lahko so vas veseli vaši očetje! Vaša milost" — tu se je obrnil k vladiki — „to je naša mladina, to so naši prihodnji stanovi! Deo gratias! Bogu bodi hvala za take plemiče! Sto nad jednega! Čudim se le, da se naš Ludovicus ni silil vmes!“

Obračal je srpo oko po jezdarnici ter opazil Jurija Ljudevita, ki se je blede kakor smrt tiščal k steni ter tiščal krvavo roko proti trebuhu, da bi z obleko ustavil kri, ki je še vedno tekla iz rane.

„No saj sem dejal,“ dostavil je ironično, „da bode naš Ludovicus svoje prste vmes utikal! Že si nekaj staknil, kakor vidim! Da bi se ti prisadilo! Lepo čast mi delaš! Ali to izporočim Janezu Vajkardu tako gotovo, kakor imam nesmrtno dušo v sebi! Vaša milost, ali smo že doživeli kaj takega! Deo gratias! hvala Bogu da sem deželni glavlar! Vas vse bom ukrotil ter vam utepel v prazne glave pokorščino do milostivih stanov!“

„Ekselencija!“ oglasil se je tedaj Aricaga, „samo temu Solncu smo malo po nohtovih potokli!“

„Iz usmiljenja vas nisem videl, polkovnik! Ali toliko vam pravim, da že dolgo opazujem, kako mi zapeljujete našo mladino. Pa motite se, če menite, da bodem jaz Volk Engelbreht Turjaški vse to mirno gledal! Z mano se ne bode nikdo šalil, in ti tudi ne, moj Ludovice! Zatorej se mi je čudno zdelo, kako se mu je zjutraj mrzelo pred sveto mašo! Kakor da mu je vsak

dan dana priložnost, biti pri maši Vaše vladiške milosti! Božja služba je tem dečakom najmanjša skrb, dasi se valjajo po pregrehi, kakor svinje po blatu. Pokaži no, kako si opraskan, mi amice!“

Pristopil je k Juriju Ljudevitu ter ga pograbil za roko, ki jo je skrival v obleki.

„Kaj,“ izpregovoril je deželni glavlar še togotnejše, „kaj, palec ti je odbit? Fulmina coeli! Palec ti je že vzela hudič, a dušo, menim, ima že tudi v pesteh! Prišel bi bil k svetemu opravilu, kakor jaz, ki sem vendar nekaj več od tebe, pa bi še nosil pet prstov na pregrešni roki! Ali“ — tu se je obrnil zopet k vladiki — „to preseza vse meje, Vaša milost! Malo potrpite, vi mladi vrabčiči, postrigli vam bomo peroti, da bode te kričali, kakor bi se bili nažrli samo razbeljenega železa! Za svetega Odršenika, Vaša milost, in vse to meni pred nosom, kakor da sem deželni glavlar, ki ničesar ne vidi, ničesar ne sliši, ki noč in dan spi kot polh v zimi! Quos ego! —“

Potem sta odšla z vladiko. Mladi gospodi so tičali poparjeni na mestu, in polni kesanja so bili. Nikdo ni izpregovoril besedice, ko je vitez Solnce mirno odjezdil iz jezdarnice.

„Ekselencija je prav močno razdražen!“ izpregovoril je nekdo v družbi.

„Da, prav močno!“ pritrjevali so drugi s ponižno tugo.

Tako se je končal preponosni dvoboj tistega dne.

(Dalje prihodnjič.)

Po pokopu.

Sinoči pa zapeli so
Zvonovi s temnih lin;
Sinoči v zemljo deli so
Moj up, moj up jedin.

A jaz na grobu nisem bil
In ondu lil solzá;
V samoti le sem se solzil,
Tešeč obup srcá.

Na grobu pa je sodil trop
Pogrebcev iz vasí:
„Kakó da njega ni na grob;
Mordá je ljubil ni?“

Pogrebcev trop, oj trop glasán,
Ne sodi preostró;
Poglej le tá pogled rosán
In pa temán takó. —

Brezupno zrèm v bodoče dni;
Mrtvo mi je srcé. — —
O, skoro tudi mene k nji
Pokoplje to gorjé!

Rosán.

Iz sazavskih letopisov.

Zgodovinski roman. — Češki spisal Václav Beneš Třebizský, poslovenil —1—r.

(Dalje.)

Nemaniča Krivohlava vsa upanja do boljših časov so sezala za grob.

„Ali vendar mi je bolje nego njemu, dasi tudi nič nimam. Tako vsaj nič nisem mogel izgubiti,“ doda danes k navadnim svojim pogovorom.

Vladika Dobrovit ga je živil od deških let; zato ga je pa poslal vedno k vojakom, kedar so jih nabirali. Pred sedmimi leti je bil tudi v Italiji pod ono visoko pečino, kjer so ubili Vicemila, starejšega plemičevega

sina. On mu je jedini prinesel vest od tam, kjer so pokopali njegovo krv, in s to vestjo tudi smrt dobri vladikovi ženi.

Pač res, bilo je Dobrovitu huje, kakor temu nemaniču, ki razun svojega življenja ni nič imel in tudi nič ni mogel izgubiti.

Plemič je imel ženo, hčer, dva sina in vendar je sedaj ostal osamljen, kakor kol, ki so ga zasadili na širnem polji.

„Zakaj daljšaš, ti jedini krščanski Bog, dneve mojega življenja? Da bi vsak dan zjutraj in zvečer namesto molitve proklinal uro svojega rojstva? Da bi zopet postavil na ognjišče škratke, žrtvoval jim, bil se pred njimi na prsa in ljudem prigovarjal, da naj store isto —? Sem li zato postavil križ na žarovišči in so li za to tukajšnje cerkev posvetili Vidu? — Kaznovali so te, Dobrovit! in kaznujejo te še bogovi, ker si jim pogubil, kar jim je bilo najmilejšega. To je kletev, strašna kletev na tebe in tvoj rod!“

Starec se prime z obema rokama za glavo, ko da bi jo hotel z železnimi obroči skleniti, da mu ne razpoči.

„In ta mladenič — ta tvoj ljubimec? Ko tebe pokopljejo, čutil bo to kletev on. Ti, Dobrovit! da bi mogel mirno spati pod križem, ki se spenja visoko nad cerkveno streho, ko te denejo v krsto in pokopljejo na pokopališči, ki si ga ogradil? Moje telo morajo sežgati v prah, pepel zbrati v pepelnico in potem mi morajo zažgati žrtev. Tako hočem spati. Drugače ustanem od mrtvih in bodem ljudi okoli in okoli strašil in mučil zato, ker so odpali od očetovskih bogov. In tvoj sin, Dobrovit, ki je šel v Sazavo, da bi se tam pripravljaj na službo križa? — Prokleta bodi ura mojega rojstva, prokleta bodi naročje moje matere in z menoj ves rod!“

Zmočeno so gledale Dobrovitove oči na hram, krit s skodljami, nad katerim se je visoko na zvoniku lesketal križ v poslednjih solnčnih žarkih, in pesti starčeve se krčevito stisnete.

„Saj je itak to mladno ljudstvo za to novo vero. Vaš vladika to ve, in ne bode vam treba, da bi skrivaj prinašali darove, skrivaj se zbirali po gozdih in prazne krste nosili iz hiš na pokopališče. Zopet bode lahko sežigali pokojnike, pokopavali jih na križepotih in nad njihovimi grobovi slavili žrtve.“

Okoli cerkve je švigalo nekoliko mož. Pod cvetličnjakom se obrnejo na levo v sotesko proti borovcem, s katerimi je bil greben nad Trebizo za istih dob popolno zarasten. Šli so se skrivaj v les poklanjat bogovom in k njim molit. Kristijani so bili le na videz, in takih je bilo proti konci XI. stoletja po Češki še prav veliko. Matere so učile doma otroke najprej stare bogove

in še le potem so jih vadile, da bi se klanjali križu. Skrbno so imeli skrite domače bogove in slike dedov; vsak dan so jih hodili gledat in ko se je stemnilo, zažigali so povsod po izbah žrtve varuhom rodbinskega ognjišča.

Oznanjevateljev starodavne božje službe se je potikalo brez števila po vaseh. Celo do severnih Slovanov so hodili čarovniki izpraševat voljo bogov, tje do Retre in Arkone. Hodili so po jedenkrat na leto in vračali so se v domovino z novimi vestmi. Dalnja pot se jim je izplačala vedno.

„Za Boga, gospod! — Ali veš, kaj se je danes po noči zgodilo?“

Krivohlav je pribežal drugi dan zgodaj v izbo vladikovo ves upehan.

Dobrovit je bil pri oknu že napravljen in je gledal doli v vas.

„Gospod bodi nam milostiv!“

„Kako bi mogel jaz to vedeti?“

„Božje razpelo je razbito in križ je zlomljen na drobne kosce.“

„Božje razpelo da so razbili, Krivohlav, in križ razlomili na drobne kosce? Tudi novo cerkev so imeli razdejati in bliščeči križ strgati s strehe! Čuj, Krivohlav! Tudi ta hram, kateri sem jaz postavil, za kateri si ti apno vozil iz praških lomov in h kateremu zidanju sem jaz prvi kamen položil, naj bi bili razdejali in križ, ki ga je poslal sam škof iz Prage v dar, naj bi bili razbili na kosce,“ nadaljuje strastno Dobrovit. „Tudi ti bodeš nehal z mano vred moliti pred križem, in zopet bodeš častil stare bogove in se jim klanjal kakor jaz!“

„Od nekedaj, dobri gospod, molim pred križem!“

„Moli tedaj le še in klanjaj se temu jedinemu Bogu, ki mi je vzel sina in mene samotnega tukaj pustil. Slišiš, ti Krivohlav? — Mene samotnega, — mene si-vega siromaka! In zato so prav storili, če so božje razpelo razbili.“

„Gospod moj, dobri moj gospod!“ začne jadikovati postrežljivi siromak. „Bolani si, ulezi se v posteljo!“

(Dalje prihodnjič.)

Naša Matica.

Spisal Josip Starè.

Nas nihče krivo ne umeje! Nekoliko je naš poklic tak, nekoliko pa nam je prirojeno, da nas nobena stvar tolikanj ne zanima, kolikor duševni razvoj našega naroda. Kader bode naš narod omikan, kakor treba, in se mu ne bode več bati za narodnost svojo, takrat bode mogel brez nevarnosti iti v politički boj, ki nam zdaj mnogo več škoduje, nego koristi. Zato moramo prav odkritosrčno priznati, da nas poročila o politični naši borbi nikdar niso razveselila, ko nam vsaka najmanjša vest o kulturnem napredovanju neizmerno dobro dé, in da so nam pogovori o narodnih naših zavodih

najljubši, kadarkoli se snidemo s kakim rojakom. Kdo se bode čudil, da se o takih prilikah najrajši izproži beseda o naši Matici? Saj je Matica prvi naš kulturni zavod; ravno o Matici se zadnja leta mnogo piše in poudarja, da nam ne rodi dosti in dobrega sadu. Kaj je temu vzrok? O tem bodo možje, ki so doma, gotovo bolje in pravičnije sodili, nego mi, ki bivamo za mejo ožje naše domovine. Zato se dolgo nismo dali pregovoriti, da bi tudi mi povedali svoje mnenje, zlasti ker smo prepričani, kako teško človek pravo zadene. Danes smo se sicer udali prijateljskemu nagovarjanju, ali spoštovani

čitatelj naj nikar ne misli, da hočemo komu usiliti naše mnenje, ali da sodimo o njem, da je jedino pravo; nikakor ne, le povedati hočemo, kar mislimo, a drugi naj sodijo, kaj je prav, a kaj ne.

Nekateri rodoljubi so nasvetovali, da naj se pravila prenaredé, in so kazali na hrvaško Matico, koliko ona dela, odkar ima nova pravila. Tudi mi smo tako mislili in niti danes ne bomo tajili koristi dobrih pravil; ali odkar v samem odboru opazujemo delovanje hrvaške Matice, prepričali smo se, da se ima hrvaška Matica za ves svoj uspeh zahvaliti odbornikom, zlasti spretnemu tajniku, a nikakor ne pravilom svojim; utegne celó priti čas, da hrvaška Matica poleg istih pravil ne bode več rodila tako obilnega sadu. To je ravno tako, kakor v šoli. Dober učitelj bode svoje učence tudi z nedostatnimi šolskimi knjigami in z nerodno osnovo mnogo naučil, slabemu učitelju pa niti najboljše knjige in osnove ne bodo ničesar pomagale. To pa je naše prepričanje, da je v slovenski Matici odbornikov mnogo preveč, zlasti da so zunanji čisto nepotrebni in brez koristi, kajti pismenih nasvetov sme pošilati vsak domoljub, glasovati pa itak ne more, ker sam ne pride v sejo. Odborniki naj torej bodo samo domači, v Ljubljani bivajoči udje, če mogoče sami književniki; šestnajst jih je dovolj, kajti manj ko jih je, laže jih je sklicavati v seje. V odboru hrvaške Matice so sami književniki, celó v gospodarskem odseku; in prav književniki so oživili hrvaško Matico, ki je prej zlo hiralala, dasi so v odboru sedeli prvi domoljubi. Odborniki bi se morali prav pogostoma shajati, posebno prvi čas, dokler se delovanje bolj ne oživi. Kdor ne misli pridno delati in redno dohajati v seje, naj bode toliko pošten, pa naj ne sprejme volitve v odbor. Odborništvo nalaga človeku domoljubnega dela, a ni prazna čast. Da bi se odborniki čim več mogli pečati z Matico, ne bi smeli biti v nobenem drugem odboru. Sploh bi bilo koristno, da bi vsako narodno društvo imelo svoje odbornike in da nobeden ne bi smel biti ud dveh odborov, kajti skušnja nas uči, da to najbolj zavira uspešno delovanje naših društev. Ko bi se vedno držali tega načela, odgojili bi si čim dalje tem več delavnih moči, in doživeli bi, da bi se razna društva kar skušala drugo z drugim. Poudarjalo se je tudi, da bi bilo treba več agitacije v narodu. Agitacija je dobra in potrebna za prvi čas, ko se je društvo še le osnovalo, ali čez dva in dvajset let bode malo pomagala ali pa nič. Naudušenje more marsikaj k življenju obuditi, ali da se kaka stvar v življenju ohrani, treba premišljenega, razumnega in pridnega dela in truda. Matica bi morala izdavat takšne knjige, da bodo ljudje sami sezali po njih, a ne da bi se jim morale usiljevati. Za to treba dobrega odbora in osredotočene uprave; z drugimi besedami, tajnik ali kdo drugi v odboru bi moral biti duša, ki bi tako rekoč vsemu odboru življenje dajala. Tu bi se najprej morali delati priprave za prihodnost, ne za jedno ali dve leti, ampak za deset let! Ko bi osnova bila izdelana, morali bi se za posamične knjige iskati zmožni pisatelji, ali ne smeli bi se iskati po časopisih in čakati, da se kdo oglasi: marveč odborniki bi se morali med seboj posvetovati, kdo bi za to ali ono knjigo bil najboljši; a če ne bi sami vedeli zanj, naj bi popraševali pri drugih domoljubih. Kadar bi ga našli,

morali bi ga naprositi, da bi delo preuzel, ter ž njim skleniti pošteno pogodbo. Nagrada je važna stvar in pri njej varčnost ne velja; dobrega rokopisa nikdar ne bomo preplačali, kajti brez rokopisov književno društvo ne more niti obstati; in ravno dobri rokopisi bodo najboljše agitacija za Matico. Nekdo je naglašal, da je Šafařík dobival samo po dvajset goldinarjev od pole nagrade. Prav tako; ali kaj je bilo dvajset goldinarjav pred štiridesetimi leti, a kaj je danes!

Mnogo je bilo besedi, ali naj se letnina poviša od dveh na tri goldinarje ali ne. Mislimo, da za zdaj ne bi kazalo zvišati letnine, dokler si Matica ne pridobi večje veljave; saj ljudje niti dveh goldinarjev ne plačujejo radi. Mislimo celo, da bi bilo dobro, da se ustanovnina zniža na štirideset goldinarjev, in to po vsi pravici. Zakaj bi namreč tisti, ki podpira Matico tudi še po svoji smrti, moral več plačati, nego letnik, ki se društvu vsak čas lahko izneveri, a če je stanoviten, ostane ud samo do svoje smrti. Naj vsaj oba jednako plačujeta. V pravilih je sicer rečeno, da bodo ustanovniki dobivali vse knjige, letniki pa samo nekatere; toda skušnja nas uči, da takšnega razločka ni bilo mogoče delati in ga menda tudi nikoli ne bode mogoče delati. Brezozirno pa bi se moralo ostro paziti, da bi letniki samo za gotove denarje dobivali knjige, a nikdar ne na upanje. Knjig se ne bi smelo mnogo več tiskati, nego je udov, kajti nobena stvar tako hitro ne zastara, kakor knjiga; takih knjig pa, ki bi imele stalno vrednost, Matica ne more mnogo izdavat, a ko bi se katera našla, bode manj stroškov za novo, poboljšano izdanje, nego da se hrani cela skladovnica zastaranih knjig, ki morebiti v nekoliko letih ne bodo več vredne, nego papir. Hrvaška Matica razprodaje sproti vse svoje knjige. Če bi se pa primerilo, da bi se kdo prepozno upisal, kriv si je sam, in gotovo se bode drugo leto tem bolj podvizal.

Če hočemo, da bi se nam Matica razvijala, kakor želimo, ne bi nikdar smeli pozabiti, kaj je njen namen. Matica je Matica, a ni akademija! To je menda vsakemu jasno. Ker imamo posebe dramatsko društvo in glasbeno Matico, odpada naši Matici vsa skrb za glasbeno in dramatsko literaturo. Za prihodnost naj si Matica ne veže rok na nobeno stran; za zdaj pa naj skrbi samo za to, česar najbolj treba. Po naših mislih je Matici prvi namen: vzgajati gosposko slovensko čitateljstvo, ali z drugimi besedami, zbuditi v tako zvanih srednjih ali meščanskih stanovih željo in voljo za slovensko branje. Odkar je hrvaška Matica vzgojila bralcev, zalagajo in prodajajo hrvaški knjigarji tudi drugih hrvaških knjig več nego poprej. Na preprosto ljudstvo se Matica ne sme ozirati, za to imamo družbo sv. Mohorja; a morala bi se vsaj za nekoliko let ogibati tudi strogo znanstvenih stvari; saj nihče ne bode tajil, da bi se za učene knjige med Slovenci našlo več pisateljev, nego bralcev. Beletristika in popularno poučne stvari v lahki obliki, to bi bilo polje, katero naj bi Matica za zdaj najbolj gojila. Ne bilo bi napačno, ko bi vmes po malem izdajala zbirko starejših naših pisateljev. Vsak čas beremo tožbe, da se Jurčičevi spisi slabo prodajajo. Zakaj te stvari ni takoj Matica vzela v roke? Njeni udje bi bili gotovo veseli, ko bi vsako leto dobili snopič Jurčičevih

pripovedek. Še bi se to dalo popraviti. Matica naj kupi vse dosle izdane zvezke Jurčičevih spisov, naj jih razpošlje med ude in potem nadaljuje izdavanje vsako leto z jednim zvezkom. Matičar, ki je dozdane zvezke že kupil, mogel bi jih podariti pridnemu dijaku in dobro narodno delo bi storil. Šenoine pripovedke so med Hrvatih gotovo bolj znane in razširjene, nego Jurčičeve med Slovenci, in vendar hrvaška Matica ravno z izdavanjem zbranih Šenoinih spisov jako vabi ude v svoje kolo. Kako zanimiva in koristna bi bila cela knjiga Trdinovih pripovedek! Tudi dobre prestave, izbrane po nekem sistemu, bile bi koristne. Turgenjev je dober začetek. Ali kakšna je zunanja oblika! Velika in nerodna, da bi človek mislil, šolska knjiga je, a ne zabavna. Res da imajo akademjska izdanja pesnikov tudi pri drugih narodih veliko obliko, ali po takih ne seza narod, ampak samo učenjaki; a naša Matica ni akademija. Beletristične knjige naj bodo ukusne in priročne, da jih človek tudi lahko v žep utakne in na sprehođu ali v gozdu bere. Ne bi škodilo, ko bi naša Matica včasih izdala tudi kako elegantno izdanje dobrega slovenskega pesnika, da bi vsaka najimenujtejša gospa z njim lahko okrasila svojo mizico. Koliko udov bi si bila Matica pridobila, da si je kupila

lastništvo Gregorčičevih poezij! — Sploh naj knjige bodo take, da jih ljudje ne bodo samo iz rodoljubja kupovali, ampak da jih bodo tudi brali ter jih drugim posojevali, da jih berejo.

Da bi Matica mogla po ti osnovi oživeti in se razvijati, bilo bi dobro, da bi se o nji posvetovalo in razpravljalo na stalnih literarnih shodih, pri katerih bi vedno nekoliko matičnih odbornikov moralo biti navzočnih; saj bi se taki shodi mogli zvati „matični večeri“. Matica bi tedaj bila tudi neko pisateljsko društvo, ki ga ne bi bilo treba z nova snovati. Saj smo jelno že pokopali. Mi imamo narodnih društev dovolj, in skoraj da ni mogoče njihovega števila pomnožiti, če hočemo, da nam bodo društva tudi kaj sadu rodila, a ne da jih bomo samo po imenu imeli ter z nevoljo plačevali letne doneske.

To je ob kratkem naše mnenje o slovenski Matici. Prav neradi smo ga priobčili, ker smo se bali, da ne bi nehote koga razžalili, a razprtije je itak že preveč med nami, ko bi vsi morali biti jedne jedine stranke — stranke slovenske. Naudušenje za kulturni razvoj našega naroda je pisalo te vrstice; z istim naudušenjem naj jih spoštovani bralec bere ter sodi, koliko je zdravega jedra v njih.

Naše slike.

Avstrijska prestolonaslednika.

Nedavno je končal cesarjevič Rudolf z uzvišeno svojo soprogo potovanje po istoku. Najvažnejši je pač bil njegov obisk v Atenah in na Cetinji.

Ni nam treba poudarjati, da so velika, v cvetu svoje mladosti gosta povsod sprejemali radostno in naudušeno. Poudarjamo pa posebno, da je bil sprejem na Cetinji jako pristren. Saj je v Črno Goro prišel prvič prestolonaslednik avstrijski, kateri dovršeno govori srbsko-hrvaški jezik: jezik, kateri tako iskreno ljubijo junaški sokolovi črnogorski.

Tu so ja Črnogorci sprejeli po starem slovanskem običaji. Na črnogorski meji ja je čakal Nikola I., knez črnogorski, in ko sta uzvišena gosta prestopila mejo med našo državo in Črno Goro, stopil je k njima knez in jima podal v pozdrav hruba in soli. Jako presrečno sta bila — da ne omenimo drugih prisrčnosti — sprejeta od meščanstva na Cetinji. Pred mestom je bil namreč postavljen slavolok, kjer je vse meščanstvo pričakovalo naša uzvišena prestolonaslednika. In ko sta se približala, pozdravilo ja je vse občinstvo jako naudušeno, a meščani so ja, kakor prej njih gospodar, pozdravili na najčastitljivejši način slovanski: s kruhom in soljo.

Ne bodemo razmišljali, če je potovanje cesarjevičevog imelo kak političen pomen, dasi nam poslednji dogodki

na balkanskem poluotoku in splošni evropski politični položaj tako rekoč usiljuje taka premišljevanja. Izražamo le iskreno svoje veselje o tem, da sta uzvišena potnika počastila tudi Črno Goro, domovino junaštva in svobode, s svojim obiskom. Na Cetinji jima sicer niso mogli pokazati niti sijajnih spomenikov davne prošlosti, niti sedanje blaginje, kakor v Atenah; pač pa so s ponosom mogli poudarjati, da zemlja, na katero sta stopila uzvišena gosta na Cetinji, ni niti za trenotek bila pokorna tujim gospodarjem.

Mi Slovenci, ki vidimo, kako nas v naravnem našem razvoju ovirajo močnejši narodi in kako nam večkrat nasprotujejo celo faktorji, ki bi nas imeli na osnovi postav braniti in zagovarjati: — obračali smo vedno zaupno svoje oči k vladarski hiši, katere veliki jeden člen si je izbral za geslo „iustitia regnorum fundamentum“.

Oseba prestolonaslednika Rudolfa nam je pa simpatična še posebno zaradi tega, ker vemo, da se izredno zanima za nepredek slovanskih narodov države in da sam prav dobro govori češki in srbskohrvaški jezik. Zato pa narod naš čaka teško prilike, ko mu bode dano pozdraviti Njega in uzvišeno soprogo Njegovo na slovenski zemlji.

Adam Mickiewicz in Edward Antoni Odyniec na Vezuvu dne 29. maja 1830.

Cesarjevič Rudolf in cesaričina Štefanija.

K odnošajem na Hrvaškem.

Iz peresa hrvaškega pisatelja.

(Dalje.)

O takem vedenji Mažarjev in pri njih mamelukih v Hrvaški, ni pri njih ni govora o pridruženji Dalmacije, katera se vendar imenuje v vseh naslovihi višjih oblastev hrvaških ali drugih zemelj, katere so več ali menj časa pripadale h kraljevini hrvaški in katere bi tudi zgodovinski, vsekakor pa prirodno ter koristno za nje, morale biti pridružene. Od njihove strani se ni ne pomišlja na celokupnost države hrvaške; da celo v središču, okoli katerega bi se imele zbirati vse pokrajine hrvaškega kraljestva, postopa se tako, kakor bi se le odvrnilo od želje po združenji prebivalcev ostalih pokrajin; gleda se, da ne bode v središču ni blaginje, ni napredka, ni reda, ni zakona. —

Nekaj železnic, katere se zmatrajo za pripomoček obrtu in trgovini ter sploh za blaginjo, napravilo se je sicer za mažaronstva v Hrvaški, ali ne za to, da se pospeši blaginja Hrvaške, nego blaginja Mažarije, posebno njenega glavnega mesta. Reki so z železnico dali, kar so največ mogli, vsem drugim mestom Primorja se je uzelo pri isti železnici, kolikor se je več moglo. Vse Primorje, izimši Reko, nima skoro nikake koristi od železnice reško-karlovaške, a zloba onih, kateri so jo delali, vidi se koj, ko se pogleda ta proga. Ta zloba je skrajna z ozirom na tarife, po katerih se vsaka stvar ceneje pripelje v Reko iz Budimpešte, kakor iz katerega si bodi kraja Hrvaške in Slavonije, po katerih blago iz Srema in Banata na Reko skozi Budimpešto menj stoji, kakor skozi Sisek. A kakor se je prej z velikim delom denarjev hrvaških, tako se v najnovejših časih napravljajo ali snujejo železnice o čisto hrvaškem, krajiškem denarju. Navadno se merijo železnice, koristne Hrvaški, pred volitvami, kakor se je to delalo pred zadnjimi v Varaždinu. Ravno tako je tudi z urejanjem rek. Pred malo leti, tudi pred volitvami, prišel je neki poslanik Mažarije, kateri je delal velike osnove za urejanje Kolpe in Save. Ali ko so se za urejanje Dunava in Tise potrošili milijoni, hrvaške reke Drava, Sava, Kolpa čakajo na urejanje. Ne samo da se ne skrbi za plovljenje po njih, nego so tudi škodljive poljedelstvu in zdravju s poplavammi katere bi se o nevelikih troških zabranile, in z močvirjem, katero bi se tudi lahko odstranilo. Kjer ni občil, tu ni trgovine; kjer ni te, tu ne samo ne morejo napredovati trgovci, nego ni obrtniki, ni poljedelci. Pa da bi narod bil ostal pri starih plačilih! Ali to ni. Plačila, davki so se za mažaronske vlade strašno povečali. Mažarji odločujejo o njih in koliko da se jih iztirja in kako se troše! Občinski uradi jih morajo izterjavati jedno zato, da financijsko ministerstvo kaj prilrani, drugo da se imajo tako občinski načelniki še bolj v pesti, tretje da mržnja zarad davkov ne pade na mažarsko vlado, nego na občinske, hrvaške uradnike. Od ljudstva se nemogočnosti zahtevajo ter je prisiljeno, da zarad davkov prodaje živino, pašnike, gozdove, polja, vinograde in iste hiše, in to često v mrtvo ceno. Dražbe so na dnevnem redu. Siromakov je vse več, siromaštvo vse splošnejše,

a iz naroda je slišati grozen uzdih: „bolje je umrieti, nego umirati,“ bolje na jedenkrat, nego malo po malo. In temu vsemu, poleg nagodbe, Hrvati po nagodbi ne morejo pomoči. Mažarski ministri trgovine, obrta, poljedelstva, financij so gospodarji; Hrvati ne morejo videti ni računov o svojih novcih.

Samo jedno pridobitev imajo Hrvati Hrvaške in Slavonije s tem, da so priznali zajedniške interese z Budimpešto namesto z Dunajem, pridobitev, katere nimajo ni danes njihovi bratje v drugih pokrajinah, in za katero se večji narodi od njih v Avstriji morajo še danes boriti. A ta je, da so se ohranili od tujstva v šolah in z večine v uradih. Ko je v Koroški, Štajarski, Kranjski, Primorji tudi osnovnih šol nemških ali italijanskih v slovenskih in hrvaških krajih; ko se v druge sili nemški ali italijanski jezik; ko v vseh teh zemljah, broječih kakih milijon in pol Slovencev in Hrvatov, ni ni jedne slovenske ni hrvaške srednje šole; ko so jih Dalmaciji še le v najnovejših časih dali — menda od strahu, da bi preveč ne hrepenela po združenji z banovino; ko se pri cesarskih kraljevskih uradih v teh zemljah malone samo nemški, odnosno italijanski uraduje ter se tudi samim občinskim uradom in posamičnikom usiljuje nemški ali italijanski jezik; ko so Čehi še le pred kratkim časom po dolgotrajni borbi dobili češko vseučilišče in ko je tam še danes potrebna „lex Kvičala“: Hrvati nagodbenjaki imajo svoje čisto hrvaške začetne in srednje šole; da celo svoje čisto hrvaško vseučilišče; v njihovih domačih uradih, vseh brez izjeme, od občine do deželne vlade, od selskega sodnika do sodbenega stola, uraduje se hrvaški. Oni imajo svoje načelnike notranjih zadev, pravosodja, bogočastja in uka — uradnike za dotične ministre v Pešti in na Dunaji. V obsegu teh načelnikov so Hrvati neodvisni od Mažarjev; vendar se tudi tu imenujejo možje prijazni Mažarjem, kateri imajo gledati, da se goji mažarska državna ideja na Hrvaškem.

Drugače se je pa mažarjenje že za Mažuranića, posebno pa za Pejačevića vse več širilo: po nagodbi, kakor pravijo Mažarji, proti nagodbi, kakor pravijo oni, kateri so jo sklenili ali ji kumovali.

Na poštah, telegrafih, železnicah, pri financijskih uradih, sploh povsod, kar spada v skupne zadeve, uvel se je mažarski uradni jezik. A ker Hrvati ne znajo mažarski, zato so se namestili Mažarji, katere moraš z bolnim srcem gledati, kako se šopirijo in napihujejo v poslopih in pred njimi z mažarskimi napisi, in kako mažarski na mažarskih tiskovinah pišejo in s Hrvati mažarski kolnejo. Da bi se Hrvati naučili mažarski, ustrojil je bil financijski ravnatelj v Zagrebu David šolo, v katero so silili tudi starejše uradnike in pretili onim, kateri je niso obiskavali, in jih preganjali. Nadalje: odstranil se je zakon o sodniški neodgovornosti; zastopnike narodne in istodobne vseučiliščne profesorje, kateri so se protivili postopanju vlade, odstranili so od službe. Vse to ni zadoščalo. Ko v novcih ni ne sledu hrvaškemu je-

ziku, ko skupna zastava nima nič hrvaškega, pokušali so razobesiti na finacijskih uradih mažarske grbe tudi z mažarskim napisom.

To je bilo prenapolnilo mero nezadovoljstva. Narod se je vzdignil. Kri se je prelivala. Na stotine je bilo mrtvih, a tako tudi obsojenih na daljši ali krajši zapor. Finacijski ravnatelj David, katerega so zmatrali za neposrednega začetnika teh grbov, moral je zapustiti Hrvaško. Finacijski minister se je izgovarjal z banom Pejačevićem, ta z pa Živkovićem. Prvi je ostal na svojem mestu, drugi in tretji sta šla na ladanje. Njih in vse vladinovce je moralo braniti orožje pred nezadovoljnim narodom. Ustava je bila ustavljena in uvelo se je izjemno stanje in imenoval poverjenik vojaški upravitelj v Zagrebu, general Ramberg.

* * *

Bila je to hipna sreča za nagodbeno Hrvaško. Ako ne drugo, zakon se je spoštoval za vsakega in proti vsakemu. In ako se je že s tem priljubil general Ramberg,

razven dobro mislečim, čeprav ni naše gore list, vidi se najbolje iz tega, kakšno stanje je vladalo pred njim — samovolja in nasilje.

Komisarjevanja niso mogli podnašati uradniki, katerim zakon ne diši, razni mažarski plačniki na Hrvaškem, posebno pa ne „štípéndisti“ — člani „odvisne narodne stranke“, kateri morda poleg kake službene plače vlečejo štípéndij, dnevnice, v zboru v Zagrebu, v zboru v Pešti, a neki tudi v delegacijah, ne marajoč za to, da bodo v zborih navzočni. Oni so se v zadnjih desetih letih naučili gosposki živeti, a s komisarjevanjem so se jim osušile jasli in korita, osušila se jim je skleda, iz katere bi svoje mehove napolnjevali. Podjeli so vse, da bi se komisar odstranil, a ustava — silna ustava! — zavela. In posrečilo se jim je. Samo je bilo težko najti bana. Jeden ni ustrezal intencijam Dunaja, drugi ni bil všeč Mažarjem, tretji ni bil dovolj izučén in energičen! Delale so se razne kombinacije, dokler se ni našel grof Karol Khuen-Héderváry Hédervárski.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Denašnje številko smo poslali še vsem dosedanjim naročnikom. Prihodnjo pa bodo prejeli le oni, ki ponove naročnino o pravem času.

Alfred L. Hardy, angleški pisatelj, spada v tisto malo, ali častno vrsto tuje deželnih mož, kateri se z izvrstnim peresom svojim pred Evropo potezajo za sveto stvar Slovanstva. Njegovi spisi v Eduvarda Jelinka mesečniku: Slovanský sborník, so itak vsem, kateri se pečajo s slovanskimi literaturami, dobro znani, da nam ni potreba o tem še posebe govoriti. V lanskem „Slovanu“ smo tudi mi priobčili njegovo razpravo: „Branko Radičević“, iz katere so se lahko prepričali naši bralci, da g. Alfred L. Hardy na drobno poznaje jugoslovanske razmere, politične in literarne. Kar pa smo mislili danes omeniti, je to, da nam je g. Hardy obečal pisati tudi za „Slovana“ v našem listu. Plemeniti Anglež si neumorno prizadeva seznaniti Angleže s Slovanstvom, predočiti svojim rojakom naše težnje; kajti ko jih bodo poznali Angleži, kakeršne so res, takrat si bode Slovanstvo pridobilo prijateljev tudi od zunaj. Sam Hardy je že preložil na angleški jezik našo predivno narodno himno: „Naprej zastava Slave“, priredil je tudi glasbo za klavir, in tako bodo skoro tudi Angleži mogli uživati prekrasno skladbo našega Davorina Jenka. Na tem podjetji smemo hvaležno čestitati gospodu Alfredu L. Hardyju, katerega nič bolj ne veseli,“ kakor sam pravi, „kot služiti slovanski stvari“. Popolnoma smo prepričani, da sveta in pravična stvar mora vendar le zmagati; uverjeni smo tudi, da je samo slovansko napredovanje med kulturnimi narodi evropskimi že pridobilo Slovanstvu zunanjih prijateljev in častilcev, in da ravno med vrsto prijateljev, kakor Gladstone na političnem polji, spada Alfred L. Hardy na književnem polji.

Pevsko društvo „Lira“ v Kamniku je na predlog g. J. Staniča poslalo gosp. S. Gregorčiču to priznalno pismo:

Velečastiti gospod! Odkar se je naš narod probudil iz svojega duševnega spanja, ni imel iz svoje srede sinu,

katerega bi toli iskreno častil in ljubil, kot Vas; kateremu bi bil toli brezmejno udan, kot Vam. Saj ste ga Vi uverili s svojimi divnimi poezijami, da ga Bog ni hotel zavreči, dasi je mal in je moral veliko pretrpeti, temuč da ga je izvolil sebi v slavo, človeštvu v prid; saj mu Vi kažete kakor jasna, mila zvezda pot v lepšo, boljše bodočnost. A kakor ni najkrasnejšega žita brez ljulike, nahaja se tudi v našem narodu peščica mož, ki se ne družijo z njim v njegovi ljubezni in udanosti do Vas; je peščica mož, ki Vas noče umeti, ki obsoja Vas in proglašá Vaše delovanje za nevarno slovenskemu narodu in brezversko. Velečenjeni gospod! Danes v izrednem občnem zboru zbrani društveniki slovenskega pevskega društva „Lira“ v Kamniku ne stojé na strani teh mož, marveč so živo uverjeni, da je tisti slovenski pesnik, katerega sta umrli slovenski vladika Zlatoust Pogačar in dika jugoslovanska, J. J. Strossmayer, imenovala za svojega prijatelja, in čegar delovanje sta javno blagoslavljala, da je ta pesnik „mož po volji božji“. V ti svoji trdni veri se strinjamo danes zbrani „Liraši“ v Kamniku s slovenskim narodom v prisrčni udanosti do Vas ter iz vse duše goreče prosimo, da Vas Bog živi in ohrani slovenskemu narodu v prid in slavo!

V Kamniku, v 8. dan marca 1885. V imenu odbora slovenskega pevskega društva „Lira“ v Kamniku: Josip Stanič, načelnik.

Na to je odgovoril g. S. Gregorčič društvu „Liri“ z jako iskrenim pismom, katero nam zopet kaže, kako brezmejno ljubi Gregorčič svoj narod; kaže zopet, da Gregorčič ni le ljubljeneec njegov, ampak tudi „prvi sin slovenskega naroda“. Ta zahvalnica je osobite, načelne vrednosti za slovenski narod, in ne smelo bi biti Slovenca, kateri si je ne bi utisnil globoko v srce. Pismo slove:

Slavno društvo!

Dragi prijatelji pevci!

Krasna zaupnica Vaša me je srčno razveselila; razveselila še osobito zato, ker prihaja od pevcev — pevcu. Tudi jaz sem svoje dni rad popeval ter pevajoč užival

najlepše ure. Veliko, silovito moč petja tudi jaz prav dobro čutim in poznam: ako ktera stvar, to mi lepo ubrano petje ogreje srcé. A petje ima tudi sploh znamenito kulturno nalogo. Ono blaži človeku občutke in ga vnema za plemenite namene. Velecenjeni pevci! To silno moč petja porabite tudi Vi v korist narodu. Vzbujajte ga, dramite, vнемajte. Vi imate v svojih čistih grilih veliko orožje: pevaje lahko ljudi tujstvu izvijete in Slovenstvu pridobite. Bodite torej v Kámniki narodni drámniki!

Zahvaljujoč se Vam za krasno adresó prav srčno, ostajem s prijateljskim pozdravom

Vam udani

S. Gregorčič.

Na Gradišči, dne 17. marca 1885.

„Gregorčičeva slava“ je naslov člančiču, v katerem poroča „Vienac“ od 21. marca t. l. o slavnosti, prirejani na čast g. Simonu Gregorčiču. Da bi videli naši bralci, kako iskreno piše „Vienac“ o našem pesniku in kako se ga o ti priliki radostno spomina, podajemo jim tu omenjeni člančič. Dne 12. marca, piše „Vienac“, priredili so bratje Slovenci na čast svojemu ljubljencu, narodnemu pesniku S. Gregorčiču sijajen banket. Jako se radujemo, da Slovenci že za življenja slavijo svojega najnarodnejšega pesnika. On to gotovo zasluđuje. S. Gregorčič je pravi pesnik. Dišeče cvetje njegove poezije, katero je dal narodu na krilo, diše ravno z dušo samega slovenskega naroda. Plemenite misli tekó v njegovih pesmih z genijalno lahkoto, a nadahnene so s tolikim istinskim žarom, da ti dušo „na juriš“ osvajajo. Baš je s to samosvojo lahkoto prekosil S. Gregorčič svoje lirске tekmece. Nima on nikake umetne, tuje oprave. Vse je poteklo od samega srca, zato se tudi toliko prijema srca čitateljevega. Čestitemu pesniku želimo „ljudsko“ zdravlje, a hrvaškemu občinstvu srčno priporočamo, naj ne zamuja seči po „Pojezijah“ Gregorčičevih, kjer se mu bode pokazal genij slovenskega naroda — nežen, tilh in plemenit.

Zabavni vlak na Velegrad in v Prago. Ze prej je odbor razglasil po slovenskih časnikih to le: Zabavni vlak krene dne 12. avgusta t. l. iz Ljubljane; udeleženci zabavnega vlaka se pomudé nekoliko časa na Dunaji, kjer bodo slovenski pevci priredili koncert. Potem se napotijo z Dunaja na Velegrad, kjer mislijo ostati jeden dan. Z Velegrada pa pojdejo čez Olomuc v Prago, kjer ostanejo dva dni. Zarad cene se je odbor že pogajal in more že tudi o tem poročati najugodnejše vesti. Cene vožnji so namreč jako niske. Za tretji razred stane sem in tje samo 21 gld. 50 kr., za drugi pa 32 gld. Upati pa je, da se bodo cene še bolj znižale. — Ob jednem nam je še omeniti jako važnega sklepa odborovega. Odbor je namreč sklenil predložiti (in je že predložil) osrednjemu odboru prošnjo za slovensko liturgijo, in bode izdal o tisočnici smrti sv. Metoda knjižico, največ dve tiskani poli obsežno, s podobami sv. Cirila in Metoda in Velegrada. Knjižica se bode tiskala v več tisoč primerkih in se bode prodajala po 10 krajcarjev.

Slovenski umetnik, akademijski slikar gosp. L. Grilec je odpotoval te dni na Italijansko, da tamkaj dovrši svoje nauke. Mlademu nadepolnemu in vrlemu umetniku želimo iz srca, da se po dovršenih naukih srečno vrne v milo domovino, da z umotvori svojimi oslavi ime našega naroda.

„Glasbena Matica“ je priredila dne 15. marca t. l. javno preskušnjo v dvorani ljubljanske čitalnice; preskušnjo pravimo, katera po vsi pravici zasluđuje, da jo na vse strani pohvalimo, ker nam kaže v tem kratkem času velikanski napredek. Komaj je preteklo dobrih deset let (Glasbena Matica je bila osnovana 1872.) in ona je postala jako važno kulturno ognjišče. In s tem je mnogo rečeno. Ako pomislimo, da ima društvo neznatne gnotne podpore in da ima vender že letos 87 učencev v svoji, leta 1882. ustanovljeni glasbeni šoli, v kateri se pouču-

jejo učenci na klavirji, goslih, vijolončelu, kontrabasu, v petji in v glasbeni teoriji, to moramo priznati, da je ta napredek kulturnega pomena in zategadelj neprecenljive važnosti za narodno odgojo. Kar veselo se nam je storilo, ko smo slišali, kako so ti mladi gojitelji glasbe dovršeno igrali klasične skladbe največjih umetnikov, kakor: C. M. Weberja, Clementija, Chopina, Haydna, Mozarta, Beethovena, Mendelsohna itd. Ako bi hoteli oceniti vsako posamično stvar, morali bi posebno pouzdigniti neutrudnega predsednika g. Frana Ravniharja, in razven učiteljev g. g. Janušovskega, J. Šohorja, tudi odbornika g. S. Stegnarja: vsi ti gospodje so si pridobili z vestnim delovanjem premnogo zaslug za uspešni napredek svojih učencev. Naj torej samo omenimo, da je od 87 učencev, 36 ženskega, a 51 moškega spola. Od teh se je učilo klavir 49, gosli 26, vijolo 3, cello 2, kontrabas 2 učenca. Poleg tega je bilo petje v zboru obvezno za vse učence. Priznalne diplome so dobili ti le najodličnejši učenci: L. Moos, A. Moos, Iv. Pianeecki, J. Kos, K. Gabriel, Števan Primožič in Oskar Dev. Naposled je predsednik g. Fran Ravnihar sklenil preskušnjo s kratkim govorom in z živioklicem cesarju.

„Slovstvenih zabavnih večerov“ delovanje je končano za letos. Ker smo že o prejšnjih osmih večerih poročali, podati nam je še glavne podatke o ostalih. — Deveti Slovstveni zabavni večer (dne 28. febr.), kateremu je predsedoval g. Ivan Železnikar, urednik „Slovenskega Naroda“, obiskalo je 27 gospodov. Ta večer je bil posvečen pesniku Simonu Gregorčiču: udje so se namreč posvetovali, kako bi mu bilo najčastnejše prirediti slavo. Dne 7. marca je predaval gosp. Križaj (njegovo jako mično berilo je bilo priobčeno v „Slovenskem Narodu“) o kranjski čebeli. Temu večeru je predsedoval g. dr. Gregorič, a udeležilo se ga je 38 udov. Ta večer se je tudi sklenilo, da ima posebna deputacija iz gospodov: I. Hribarja, M. Larnarčiča in dr. I. Tavčarja osebno izročiti g. S. Gregorčiču častni dar: zlato pero in srebrni črnilnik. Jedenajstemu večeru dne 14. marca t. l. — navzočnih je bilo 25 udov, predsedoval je g. dr. J. Starè, a berilo, z veliko hvalo sprejeto, imel je g. dr. Gregorič „O splavih“. Omeniti nam je še dvanajestega Slovstvenega večera, kateremu je predsedoval g. dr. Hraševac, in še zadnjega trinajstega večera dne 28. marca. Jako zanimivo z narodnimi pripovedkami prepleteno berilo g. Ivana Železnikarja o reki „Savi“ je vzbudilo občno priznanje in pohvalo. Predsednik temu večeru je bil g. Anton Trstenjak; udeležencev 29. — Ker se je s tem Slovstvenim zabavnim večerom delovanje samo pretrgalo, a ne nehalo, izvolil se je zvršujoči odbor (iz gospodov: J. Hafnerja, Ivana Hribarja, dr. Jenka, dr. Iv. Tavčarja in dr. Val. Zarnika, kateremu bode za to skrbeti, kedaj v jeseni bode treba sklicati to društvo.

Javna predavanja so priredili v Ljubljani gg. dr. Karol Bleiweis vitez Trsteniški, prof. Andrej Senekovič in dr. I. Babnik dne 19., 22. in 25. m. m. na korist „Narodni šoli“. Predavanja so bila prav dobro obiskovana in je Narodna šola dobila od njih okolo 200 goldinarjev podpore. Izredno zanimivo je bilo posebno predavanje gospoda profesorja Senekoviča o elcktrični razsvetljavi, tedaj o stvari, katera je sedaj na dnevnem redu. — Naj bi rodoljubi tudi drugod po mestih na Slovenskem prirejali na korist jednemu ali drugemu narodnemu zavodu jednaka predavanja, kajti dobiček od njih ni le gmoten, temveč tudi v duševnem oziru neprecenljiv.

Napev pesmi: Pod oknom in „Tantum ergo“. S Primorskega nam piše naročnik duhovnik: Mlad Slovenec je služboval l. 1850. v K. furlanskem trgu, ki s spodnjimi Brdi mnogo občuje. Seznanil se je s tamkajšnjim orgljarjem ter mu pokaže „Slovensko grlico“, ki je v onih časih probujenja Slovence sploh za narodno stvar

unemala. „Kaj ne, da bi se napev pesmi: „Pod oknom“, dal dobro porabiti za „Tantum ergo“? Kar je mislil, je storil: o prvi večji priliki se je odmeval „Tantum ergo“ po omenjenem slovenskem napevu — po prostorni in krasni hiši božji v zadovoljnost zbranega ljudstva.

Letos je temu 35 let in slovenski napev se odmeva še vedno ne le v omenjenem trgu, ampak še v drugih furlanskih cerkvah. Prav v tekočem postnem času sem bil v spodnjih Lahih pri popoldanski službi božji. Farna cerkev, ki sem jo obiskal, ima lep zbor pevcev, ki so pod vodstvom svojega neutrudnega župnika prav dobro izurjeni. Peli so oni večer „Miserere“, na kar „Tantum ergo“ in ta po omenjenem slovenskem napevu, a tako ubrano in natančno, da sem strmel; dà, prestavljenega sem se čutil v one čase, ko sem še bil srečen v svoji mladosti.

Napev pesmi: „Luna sije“ ima tedaj svojo zgod-bico tudi v goriški Furlaniji.

„Narodnemu domu“ je daroval visokopre-osvečeni gospod Ilija Hranilović pl. Cvjetašin, vladika iztočnozjedinjene cerkve v Križevcih, 25 goldinarjev. — To je tedaj drugi hrvaški vladika, ki je temu imenitnemu našemu narodnemu podjetju naklonil denarno podporo. — Marsikomu v Slovencih moglo bi to biti v izpodbujo.

V Martijancih na zahodnem Ogrskem služ-bujoči učitelj prireja za tisek cerkvene pesmi z napevi. Kakor je žal navada, sezajo naši rojaki onkraj Mure še zmirom zgol po mažarskih skladbah, tako je tudi vrli učitelj martijanski vzel mažarske pesmi v knjigo, ki jo misli izdati. Te mažarske pesmi mu prelaga na slovenski jezik znani neumorni naš pisatelj gospod J. Borovnjak, župnik v Cankovi blizu Radgone. Jednaka podjetja nas jako veselje, in ker poznamo izvrstne zmožnosti gospoda Borovnjaka, prepričani smo, da bode njegova preloga v vsakem pogledu dovršena. Vender pa mislimo, da bi naši rojaki bolje storili, ako bi zajemali rajši od nas Slovencev, kajti mi imamo dokaj lepih cerkvenih pesmi, katere bi trebalo samo prepisati in zraven tega še pridejati gotove napeve. Tako bi si delo zdatno olajšali in najbolj pribiteli na pomoč orglarjem našim na Ogrskem, ki so še zdaj brez enakih pomočkov v cerkvi. Čemu tedaj hoditi v tujino, ko imamo tega blaga dosti doma? Naj izdajatelja cerkvenih pesmi to blagovoljno premislita, potle pa ukreneta po svoje: vsekakor je glavna stvar, da cerkvene pesmi z napevi skoro izdasta v rabo organistom in narodu. Odnosaji pri naših rojakih so čisto drugačni, nego pri nas. Tam je še župnij, kjer so še le pred kratkim dobili orglje. Slišali smo sami ljudi, kako se jim čudno zdi godba v cerkvi, ker so je dosle bili vajeni slišati samo v krčmi, zato tudi pravijo, da brez orgelj laže in lepše pojo, nego z orgljami, katere jih v cerkvi samo motijo. Toda tudi temu se privajajo, in ko se navadijo, takrat bodo rekli, da ne morejo brez orgelj peti. Istina je, da je povsod še treba lepe cerkvene pesmi širiti najprej med orglarje, — a ti naj jih udomačijo med narod.

Slovenščina je na železnicah, ki teko po slovenski zemlji, še vedno prava pástrka. Ako se pelješ po vseh progah od Trsta in Gorice do Spielfelda ter od Središča in Brežic do Beljaka, ne bodeš našel nikjer slovenskih imen postaj zapisanih, nikjer kakega slovenskega napisa nad uradi. Mnogokrat se bode celo uradnik, če ga nagovoriš v slovenščini, s pravo nemško arogancijo zadržal nad teboj, da tega jezika ne umeje. Kako pa ravnajo sprevodniki vlakov, znano je iz mnogih pritožeb,

ki so se čitale po raznih slovenskih listih. — Skrajni čas bi torej bil, da se tako zaničevanje slovenščine na železnicah, tako preziranje pravic našega jezika vender že kedaj prepreči; saj je to tudi v korist prometu. A zastoj se oziramo po možeh, ki bi mogli v tem oziru kaj storiti, da bi se oglasili. — Pisatelj teh vrstic je že pred leti govoril o važnem tem prašanji z delavnim rodoljubom in uplivnim državnim poslancem ter mu omenil, da namerja opravičene zahteve glede ravnopravnosti našega jezika po železnicah na primeren način nanzaniti ravnateljstvu južne železnice. Omenjeni rodoljub mu je to odsvetoval ter je obljubil sprožiti to stvar sam pri upravi južne železnice, in ko bi ne imelo njegovo posredovanje uspeha, oglasiti se gledé tega pri proračunski razpravi v državnem zboru. — Od tedaj so se vsrile že štiri proračunske razprave; a — dasi so razmere na vseh progah južne železnice ostale iste — ni se vender oglasil o imenitnem tem prašanji nobeden naših državnih poslancev. Nemci in nemčurji pošilajo v boj za vsakega neznatnega nemčurskega uradnika — à la Rothschild in Wagner — cele vrste govornikov; naši gospodje državni poslanci pa se niti o tako važnih zadevah ne oglasijo. Oni so čisto slepi in gluhi za to, da italijanščina na vseh progah južno od St. Petra na Notranjskem uživa ravnopravnost, ko slovenščini slavofagi v upravi južne železnice ne privoščijo niti najmanjše pravice. — Sicer pa se tudi statut državnih železnic, — kateri ukazuje, da se imajo v deželah z mešanim prebivalstvom, rabiti pri vseh objavah dotični deželni jeziki — prav nič ne izpolnjuje. Na čelo upravi v Beljaku so namreč poklicani sami Nemci in tem je seveda stvar sama po sebi umevna, da je dotični statut izdalo ministerstvo zato, da ostane le na papirji. Ali če misli ta gospoda tako, morate jo Vi, gospodje čuvarji narodnih pravic; Vi, katerim je narod z izvolitvijo v državni zbor dal nalog, da varujete njegove jezikovne svetinje, poučiti, da ima ta statut drug namen. — Upamo, da ta naš opomin ne ostane brezuspešen; ima pa tem večjo veljavo, ker so pred nami tudi že drugi slovenski časniki opozarjali na nenaravno jezikovno stanje pri železnicah po Slovenskem. — Vsekakor pa bode najbolje, ako o prihodnjih državnozbornih volitvah zahtevajo volilci, da oni, katerim bodo dali svoje glasove, sprejmo v svoj program tudi priboritev jezikovne ravnopravnosti na železnicah.

Matice Slovenske XX. redni veliki zbor bode v sredo dne 8. aprila t. l. ob 4. uri popoldne v dvorani ljubljanske čitalnice.

Red zborovanju je ta le:

1. Prvosednikov govor.
 2. Letno poročilo o odborovem delovanju od 1. decembra 1883. do konca marca 1885. leta.
 3. Računa o društvenem novčnem gospodarstvu od 1. januarja do 31. decembra 1883. in od 1. januarja do 31. decembra 1884. leta.
 4. Volitev treh družabnikov, katerim je v zmislu §. 9. a. Matičnih pravil presojati in potjevatvi odboreve letne račune o novčnem gospodarstvu.
 5. Bilancija društvenega imetja in nasveti zaradi amortizacije glavnici dolžne vsote.
 6. Društvena proračuna za leti 1885. in 1886.
- Računa in proračuna sta gospodom družabnikom v društveni pisarni izložena in jim bosta pri velikem zboru tiskana na rabo in pregled.
7. Dopolnilna volitev odbornikov.

Ostali slovanski svet.

Odyniec in Mickiewicz. Ker smo že kratek životopis Adama Mickiewicza priobčili lani v „Slovanu“, preostaja nam še, podati častitim naročnikom našim životopis A. Odynieca, kar pa mislimo zaradi pretesnega prostora storiti prihodnjic.

Prvi shod jugoslovanskih književnikov v Zagrebu so snovali Hrvati za letos o petdesetletnici svojega književnega preporoda in so v ta namen povabili vsa jugoslovanska društva, da se ga udeležijo. In res shoda, kateremu so pravila že bila izdelana in predložena hrvaški vladi, da jih odobri, obečala so se udeležiti ta le društva: Srpsko učeno društvo v Belem Gradu, Bolgarsko književno društvo v Sofiji, pravniško in hrvaško arheološko društvo v Zagrebu, Matica Hrvaška v Zagrebu, Srbska v Novem Sadu, Dalmatinska v Zadru in Slovenska v Ljubljani. Ali zdajci, ko so že vse priprave bile gotove, a pravila shoda predložena vladi, ni vlada dala dovoljenja, da bi se smel sklicati shod jugoslovanskih pisateljev letos v Zagrebu. Ne vemo še, kaj namerja zdaj ukreniti Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti, katera je to misel izprožila, in pristavljamo samo to, da nas je ta vest presenetila, ker se po vseh pokrajinah omikane Evrope sklicujejo vsako leto razni znanstveni mednarodni kongresi, in je tedaj res nedoumno, zakaj se ne bi smeli shajati in pogovarjati Slovani o svojih književnih težnjah. Omenjena pravila določujejo, da imajo Hrvati, Srbi, Bolgarji in Slovenci (§ 6.) na tem shodu razpravljati prašanja iz jezikoslovja, zgodovine, pravoslovja, modroslovja in lepe knjige z vsemi vejami teh strok s posebnim ozirom na potrebe jugoslovanskih plemen in dežel. Toda zdanji ban hrvaški je z odpisom javil akademiji, da ne daje dovoljenja za ta shod. Ako pomislimo, da bi jugoslovanski shod, ali kakor ga drugi imenujejo kongres, imel zgolj znanstven značaj, to se res moramo čuditi, da se taki shodi nam Slovanom prepovedajo brezozirno, kajti uzrok prepovedi ne tiči v ničem drugem, kot v sovraštvu do Slovanstva, kateremu delajo sovražniki zapreke tudi na duševnem polju. In to ni plemenito; da to še ni človeški.

„Zlatka“ je nova hrvaška narodna opera, ki se je pela dne 7. marca t. l. prvič v zagrebškem gledališču. Besede so od vrliga pesnika A. Harambašiča, a glasba od slavnoznanega Ivana pl. Zajca. Hrvaški listi hvalijo to opero jako. Izdala jo je knjigarna Hartmanova (Kugli & Deutsch).

Dve književni petdesetletnici hrvaških pisateljev. Malo je še živih mož od leta 1835., kateri so stopili v kolo Ljudevita Gaja ter z njim vred delovali za idejo Ilirstva. Malo jih je, kateri morejo gledati sad prvega književnega delovanja. Od teh dičnih preporoditeljev slovanske uzajemnosti živita danes dva pisatelja: Matija Ban in bosenski franjevec Martin Nedić. — To leto bode priredilo „Srpsko učeno društvo“ v Belem Gradu posebno akademijsko slavnost na čast Matiji Banu, kateri bo letos dopolnil petdeset let svojega književnega delovanja. Matija Ban se je že leta 1848. boril za to, da se njegova zibel Dalmacija združi s Hrvaško, ali ko mu je vse te nade pokopal absolutizem, iskal je naš svobodoumni Dobrovčanin zavetja v svobodni Srbiji.

Fra Martin Nedić, pisatelj knjige: „Stanje redodržave Bosne srebrenne poslje pada kraljestva bosanskoga pak do zaposjednuća,“ slavi tudi letos petdesetletnico svojega književnega delovanja. On sam to omenja v svoji knjigi s temi besedami: „Ko je na Hrvaškem jel nesmrtni Gaj buditi duh narodnosti, takrat je jeden (bosenski) frater še pred Jukićem stopil v njegovo kolo „Ilirstva“, in je zložil „Razgovor“, ki so ga imele vile Ilirkinje (1835.), in je hotel najprej ta

„Razgovor“ tiskati v Budimu, ali cenzor Pavel Nagy ni pustil delca pod tisek. Potem je hotel isti frater tiskati delo v Oseku, ali tudi tu ga ni dal cenzor O. Peter Klas. Naposled pošlje v Zagreb Gaju in delce je prišlo na svetlo v Karlovcu. Tedaj pred Jukićem jih je bilo, kateri so iz naših (bosenskih) krajev stopili v kolo Gajevo pod imenom „Ilirstva“; takrat je še namreč ime „Hrvaška“ počivalo v dolgem snu“. Vrli Nedić ni potem miroval. Pisal je v „Arhiv“ in druge hrvaške časnike. Posebe pa je izdal „Kitico“, „Ratovanje“ slovinskoga naroda proti Turcima godine 1875—1877., „Život Fra Marijana Šunjića“ in „Poraz baša“. Vidi se, da je pisatelj M. Nedić mnogo delal in da je od preporoda pa do sedemdeset in petega leta svojega ostal vedno zvest narodni zastavi.

Da slovanska uzajemnost ni več prazna beseda, temveč da se da izvesti tudi v resnici, dokazala je gospodičina Marija Pospisilova, katere fenomeniski dramatski talent so občudovali vsi obiskovalci češkega narodnega gledališča. Gospodičina ta je posebno za ženske nenavadne eneržije in podjetnosti, poleg tega pa iskrena rodoljubka, kateri je čast njenega naroda in oslava Slovanstva največja slast. Ta njena lastnost jo je tudi izpodbudila, da je šla gostovat na Poljsko. Tej odločbi njeni se je čuditi tem bolje, ker ni zmožna slavnoznana umetnica poljskega jezika in je morala v dramah, katere so se poljski predstavljale, ona jedina rabiti češki jezik. In dosegla je zares velikanski uspeh. V Poznanji — kjer je koncem februarja sklenila vrsto gostovanjskih predstav — je vse naudušeno za njo. Listi „Dziennik Poznański“, „Wiekopolanin“ in „Goniec Wielkopolski“ ne morejo velikega njenega talenta, simpatične nje prikazni in dovršene igre zadosti prehvaliti. Tudi občinstvo ji je prirejalo krasne ovacije. Tako se ji je med drugim predstavilo velikansko poslanstvo sto oseb pod voditeljstvom grofa Sigmunda Potulickega, da ji izroči krasen narodni dar prebivalcev velikopoljskih ter izreče vroče sočutje Poljakov do češkega naroda. — Gospodičina Pospisilova gostuje sedaj v Varšavi.

Slovenci v slovstvenogovorniškem društvu „Slaviji“ v Pragi. Čehi imajo v Pragi in po drugih svojih mestih mnogo društev, katerim je namen seznanjati društvene člene s slovanskimi razmerami in tako širiti bratovsko ljubezen in slovansko uzajemnost med narodom. Jedno najdelavnejših društev v tem oziru pa je slovstvenogovorniško društvo „Slavija“, katerega namen je posebno seznanjati češke dijake na velikih šolah z vsemi prikaznimi duševnega in občanskega življenja slovanskega ter jih tako pripravljati za kasnejše blagovestnike slovanske ideje. Društvo ima tudi jako bogato slovansko knjižnico, katera mu omogočuje častno zvrševati svoj namen.

A največje vrednosti so vendar predavanja, katera se jako pogostoma prirejajo členom in širjemu občinstvu. Od začetka tekočega šolskega leta je priredilo društvo že deset javnih predavanj. Predavali so: urednik Pokorný o znanem slovaškem rodoljubu in pesniku himne „Hej Slovani!“ Samuelu Tomašiku; prof. Paroubek o slovanskem verzu; dr. Novák o slovanski mitologiji; društven predsednik Pover o prvi izdaji Mickiewiczzevega „Pana Tadeusza“; pravi člen Kubín o Heydukovi zbirki pesmi „Na přástkách“ (na prejí) in Svetozara Hurbana Vajanskega knjigi „Z pod jarma“; pravi člen Tajrych o Jaromira Hrubega izvrstni knjigi „Ze světa slovanského“ in pravi člen Vojtišek o primerjanji Viktor Hugovega romana „Les misérables“ z Dostojevskega romanom „Zločin in kazen“. Za poslednjo razpravo je razpisal posebno nagrado profesor Josip Mikš v Tambovu.

Najčastnejše mesto pa je dosle bilo pri predavanjih odkazano nam Slovincem. Govoril je namreč o nas dvakrat znani prijatelj našega naroda in podpiratelj vseh naših prosvetnih društev, gospod Ivan V. Lego in sicer prvokrat „O karakteristiki Slovincov“, drugokrat pa o „Zaslugah slovenske duhovščine za razvoj slovstva“. Njegovi krasni, z ljubeznijo do našega naroda sestavljeni predavanji, sta imeli tem večji uspeh in vzbudili tem večje zanimanje, ker je med Čehi naše nepolitično življenje in gibanje malone popolnoma neznano.

Češko dijaštvo si pač prizadeva, seznanjati se z našim duševnim življenjem natančneje, a žal! da z večine nima za to slovenskih knjig in časopisov. Zato bi založniki slovenskih knjig, naša slovstvena društva in uredništva naših časnikov gotovo koristila slovanski stvari, ako bi vsaj „Slaviji“ pošilala po jeden izvod svojih izdaj.

Tudi z divno pojezijo našega S. Gregorčiča je seznanil člene „Slavijine“ gospod Pover, kateri je nekatere njegovih pesmi preložil prav dovršeno na češki jezik.

„Slavija“ pa nam hoče tudi drugače dokazati bratovsko svojo ljubezen. Sklenila je namreč izdati letos **na korist slovenskega dramskega društva** zabavni in poučni zbornik, v katerem bodo priobčeni spisi čeških in pisateljev drugih slovanskih narodov.

Beležeč z veseljem to vest, pozivamo slovensko občinstvo, katero je tega za prosvetni naš razvoj prevažnega društva že malone popolnoma pozabilo, da češkim bratom našim pokaže hvaležnost za njihovo požrtvovalno nakano s tem, da se začne mnogobrojno naročevati na ta zbornik, ki bode imel trajno slovstveno vrednost. — Kedar nam bode o tej stvari znanega kaj natančneje, ne bodemo opustili priobčiti svojim čitateljem: le toliko dostavljamo za danes, da se naročniki za omenjeni „Zbornik“ morejo oglašati tudi pri nas.

Ubogi Slovaki morajo čutiti vso pezo brezobzirnega mažarjenja. Ni še dosti, da jim je „viteški“ narod mažarski konfiskoval imenje vseh narodnih društev in zavodov, skrbi sedaj tudi zato, da se vsako leto krči število slovaških narodnih šol. Leta 1884. se je zaprlo poleg izkaza ogrskega naučnega ministerstva zopet 74 slovaških šol, ko se je na novo odprlo 661 mažarskih. — Ako poleg tega še opomnimo, da se je v istem letu zaprlo tudi 72 ruskih narodnih šol na Ogrskem, tedaj bodó naši bralci razvideli, kake razmere vladajo v državi čikošov in betjarjev. Pa naj le napenja gospoda v Pešt-budimu strune, skoro bodo začele pokati jedna za drugo. In potem? Ali ne utegne počiti tudi ogrska državna ideja, katero mažarski šovini poudarjajo vedno nasproti Avstrijstvu?

Slavni poljski učenjak in pisatelj J. I. Kraszewski tudi v svojem zaporu v devinski (magdeburški) trdnjavi in kjubu veliki svoji starosti ni še opustil duševnega delovanja, temveč piše nekoliko večjih povesti in dopisuje o raznih tačasnih vprašanjih poljskim listom varšavskim. Vse te dopise mora na zahtevo trdnjavskega poveljništva pisati v francoskem jeziku in jih predstavljajo še le uredništva dotičnih listov za tisek v poljščini. Najzanimivejše razprave Kraszewskega so „Listy z zakatka“ (Listi iz zakotka), katere priobčuje „Biesiada literacka.“ — Povesti piše v poljskem jeziku. Najširje je osnovana zgodovinska povest „Mučenica na prestolu“, v kateri govori o usodi Marije Lešinske, žene Ljudevita XV. in hčere poljskega kralja Stanislava.

V Harkovu so praznovali dne 30. januarja t. l. sedemdesetletnico ustanovljenja tankajšnjega vseučil-

lišča. Na korist dijakom se je priredil ta dan velik koncert in ples, od katerega je bilo prav veliko čistega dohodka.

Slavni romanopisec ruski A. N. Tolstoj je dovršil nov roman pod naslovom „Tak čtož nam dělati?“ (Tedaj kaj naj počnemo?) in ga bode začel priobčevati v letošnjem drugem zvezku slovstvenega časopisa „Russkaja Misl“.

Ruska cerkev na Dunaji. Ruskemu poslantu na Dunaji se javlja iz Petrograda, da bode proto Nikolajevski, ki je imenovan namesto Rajevskega za rusko cerkev na Dunaji, še te dni dospel na Dunaj. O tem duhovniku, ki prihaja iz mesta Revala, pripoveduje se, da je izredno filološki izobražen.

„Le Kahlenberg, études sur l' Autriche par Joseph Roy“, imenuje se knjiga, katera je proti koncu lanskega leta izšla v Lyonu. Knjiga je za nas Slovane znamenita zato, ker pisatelj poučuje francosko občinstvo o narodnostnih razmerah avstrijskih, kakeršne so v resnici. In to je mnogo, kajti dosle so Francozi o nas ubogo malo zvedeli, a še to vedno le posredno ali neposredno po nemških virih. Znamenita je trditev pisateljeva, da Avstrija ni nemška, temveč po svojem prerojenji slovanska država, katera bode v kratkem izgubila nemško svojo površino. Fiat!

Umrli so:

X. Zygmunt Golian, jeden najunetejših poljskih rodoljubov duhovskega stanu, ki je bil zapleten tudi v dogodke leta 1861. in 1862., umrl je meseca februarja v Krakovem.

Major Miša Anastasijević, † po noči izmed 26. na 27. januarja t. l. v Bukureštu v 88. letu svoje dobe. — Pokojnik je bil jeden iz največjih dobrotnikov kraljevine Srbije in si je pridobil s srečnim in uspešnim delom veliko imetje. Bil je med svojimi rojaki najboljši rojak, ki si je večni spomenik postavil s tem, da je na oltar narodne prosvete položil ogromne doneske. On je sezidal v Belem Gradu tisto ogromno zgrado, kjer je danes velika škola srbska, narodna knjižnica, narodni muzej, belograški veliki gimnazij in neke danja dvorana narodne skupščine. To palačo, to največje poslopje v Belem Gradu, podaril je pokojnik srbskemu narodu. Tako je Miša Anastasijević poleg pokojnega Kolarca največji dobrotnik med Srbi v kraljevini Srbiji. Za njim imajo častno mesto Sava Tekelija, Jova Gavrilović in Čupić. In to so malone vsa imena tistih Srbov, kateri so na polji javnega in narodnega dobrotelstva največ storili za pospeševanje kulture.

Filip Sulimierski, poljski pisatelj, urednik „Wę-drowca“ in velikega geografskega slovarja, † v Varšavi v 42. letu svojega življenja. Do dvanajst let je delal na tem monumentalnem slovarji in ga ostavil nedovršenega.

Jakob Malý, velezaslužni pisatelj, † dne 8. marca 1885 v praški bolnišnici. Pokojnik se je rodil 4. avgusta 1811. v Pragi. Izdaval je: „Biblioteko zabavného čtení“, kjer je mnogo njegovih izvornih pripovedek; leta 1847. in 1848. je urejeval leposloven list: „Květy“, a leta 1848. je preuzel uredništvo „Poutníka“. Poleg drugega je bil glavni sotrudnik Riegerjevega „Naučnega slovníka“, a pozneje je začel sam izdavati: „Stručný všeobecný slovník věcný.“ Zadnje večje delo mu je: „Naš preporod“, v katerem opisuje vse politične in narodne dogodke od početka tega veka do najnovejšega časa.

Razne novice.

Slavnega goslarja Joachima je nedavno berlinski bankir povabil na večerjo. Gostitelj je v ta namen vabil sam osebno svoje prijatelje in znance, in ker je običaj, da se pri takih pojedinah zbirajo imenitni možje, omenil je gostitelj umetniku mimogrede: „Vi bode vender prinesli svoje gosli s seboj?“ „Lepa hvala v imenu mojih gosli“, odgovori umetnik, „ali one ne večerjajo nikdar izven hiše.“

O cesarji Hadrijanu je znana ta prigodba. Ko je cesar Hadrijan bil s svojo vojsko pred nekim mestom, videl je sivega starca, kako je drevesa sadil. Hadrijan ga je tedaj nagovoril: „Čemu sadiš drevesa, katerih sad bodeš teško kedaj užival?“ A starec je odgovoril: „Zavest, da bodo drugi mojih rok delo uživali, mi je dovolj“, in cesar je zadovoljno šel dalje. Tri leta je bil v vojski. Vračajoč se našel je starca na taistem mestu, kjer je trgal sad onega drevesa. Ko sta se oba spoznala in pozdravila, vzel je starec sadje in ga je dal cesarju, ki ga je hvaležno prejel in poslal za to starcu mnogo denarja. Ves vesel je bežal starec domu in je pripovedoval svojim sorodnikom o veliki sreči, ki ga je dohitela. Njegova soseda, zavidna ženska, pregovorila je svojega moža, da je isto storil. Ta je tekel za Hadrijanom in mu je podaril sadje, katero je cesar vzel, ali za nagrado dal pošteno šibati moža, kateri je s to nagrado hitel domu in je spet isto nagrado izročil svoji „ljubi“ ženi.

Novinar je postal kralj! Novinar Stanley Huntley v Standing Rocku je bil izbran sedaj, po smrti prejšnjega poglavarja, za poglavarja Indijancev, roda Sioux. Dozdeva se, da si Stanley Huntley mnogo domišljuje o svoji novi časti, ker je v svojem manifestu, izdanem vladi zavezniških držav severoameričanskih izrekel nádejo, da bode ta vlada čuvala prava in svobodo Indijancev. Razven tega si je naročil iz Londona kraljevski plašč in krono, s katero se bode dal kronati za kralja.

V astronomskem dunajskem listu beremo to le objavo: Gospod Palisar, zvezdar dunajske zvezdarne, znani odkritelj več planetov, želi si pridobiti gmotnih pomočkov za ekspedicijo, s katero odide meseca avgusta l. 1886. opazovat mrk solnea, in javlja, da je voljen za 1250 frankov prodati pravico, da se asteroid, ki ga je zadnjega odkril, imenuje tako, kakor bi želel tisti, kateri bi mu dal ta denar. Palisar je odkril l. 1884. šest asteroidov, kateri so zaznamovani s številkami 236, 237, 239, 242, 243 in 244; prvih pet je imenoval z imeni: Honoria, Celestina, Adrastea, Krimhild in Joa; številka 244 še pričakuje kuma ali kumico.

Cesar Karol V. je poslal leta 1531. španjskega plemenitnika k sultanu Solimanu. Ko se poslancu v avdijenciji ni ponudil stol, vrgel je raz sebe svoj z zlatom in dragim kamenjem obšiti plašč na tla in se je usel nanj in sede govoril s sultanom. Odpustivši ga Soliman, vzdigne se kavalir in je hotel oditi. Sultan ga spomni, da je pozabil uzeti svoj plašč, ali poslance se je obrnil s pravo španjsko grandecijo in je dejal: „Poslanci mojega gospoda in cesarja nimajo navade jemati svojih sedežev s seboj!“ Potem je ponosno zapustil dvorano, osramotivši sultana in njegovo spremstvo.

Včasih je vladala tako čudna moda, da je še najuplívnejše osebe niso mogle odpraviti. Kdo ne bode pritrđil, da je tudi krinolina bila jako nezmisljena moda? To modo je bilo treba javno smešiti, brezozirno bičati, da se je opustila. In cesarica marokanska je jako najivno ogovorila francoskega konzula soprogo, oblečeno v krinolino, ko ji je bila predstavljena. Cesarica je stopila k njej in jo ogledavala od vseh strani, naposled pa jo pršala: „Ali ste vse to Vi sami?“

Za papeža Benedikta XIV. je imel jeden prelat nadzorstvo o čiščenji ulic v Rimu. Ali on se je tako malo brigal za svojo službo in je tako jako zanemarjal nadzorovati svoje podložnike, da so bile vse ulice res v žalostnem stanju. Papež, kateremu to ni bilo neznano, sklene kazniti prelata. Ta je imel iti po jako blatni ulici, ko se je baš namenil obiskati drugega cerkvenega dostojanstvenika. Benedikt zve za to in je šel o tistem času po ulici, kjer je moral srečati prelata. Po starem običaji je moral pred bližajočo se papeževu karoso stopiti prelat s svojega voza, da prejme kleče blagoslov svetega očeta. Papež se je na to dolgo pogovarjal s prelatom, globoko v blatu klečečim, o najnavadnejših rečeh. Potle pa mu je še malo namignil in se je vozil dalje. Prelat je seveda komaj zadušil svojo notranjo nejevoljo, ali on je moral biti potrpežljiv. Na ulicah pa se je od te ure vse nenavadno izpremenilo; mnogo delavcev je začelo pometati in čistiti, in nikdar ni bilo večno mesto tako lepo, kakor za onega prelata.

Prenapeta lojalnost Angležev je že obrodila mnogo prav čudnega sadú; najčudnejši sad od vsega pa je vender bila misel nekaterih kavalirjev o vračanju Karola II. v London, ko so vračajočemu se vladarju napili zdravico s svojo krvjo. Ti kavalirji so se postavili na ulici v vrsto, dali so si žile prerezati in so pili svojo še vročo kri na zdravje novega kralja. Potem pa jih je premagala omotica.

Listnica upravnštva :

Čast. gosp. M. K. na V.: Dne 23. januarja ste nam poslali 1 gld. 15 kr. Ker ste nam dne 21. t. m. poslali zopet 3 gld. 60 kr., upisali smo 15 kr. na račun naročnine prihodnjega leta.

Čast. gosp. F. F. na B. pri P.: Naročnino nam blagovolite poslati le za zadnja tri četrtletja. Dosedanje številke, kolikor smo jih še imeli, smo Vam poslali; plačila nam za nje ni treba pošiljati.

Čast. gosp. A. G. v K.: Le ko bi se oglasilo vsaj sto novih četrtletnih naročnikov, mogli bi dati nastisniti tudi vse dosedanje številke.

Gospodičina F. I. v K.: Po Vaši želji smo Vam poslali današnja številko. Blagovolite nam poslati za njo po nakaznici 20 kr.

Listnica uredništva :

Gospodu dr. P. T. v Budimpešti: Izrekamo Vam najtoplejšo hvalo na poslanih podatkih, zlasti pa na angleškem listu: „Pall mall gazette“, ki ga bode mo porabili za ta namen. Brž ko nam bode mogoče, prinesel bode „Slovan“ sliko in životopis odlične in prezasluzne gospe Olge Novikove, kajti je vredno, da s to po vsi Evropi znano pisateljico rusko seznanimo tudi slovensko občinstvo. Gospa Olga Novikova ima res tudi za vse Jugoslovanstvo toliko neprecenljivih zaslug, da smo dolžni opisati nje življenje, požrtvovalno in uzorno politično in literarno delovanje vsem Jugoslovanom.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravnštvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.